
*Albert ALKALAJ**

SLIKAR IZRASTAO U LOGORU

Albert Alkalaj je rođen u braku Samuila i Lepe, rođ. Afar. Otac je bio službenik Francusko-srpske banke. Kad su Austrijanci za vreme Prvog svetskog rata ušli u Beograd, porodica se odselila u Pariz u kojem je Albert rođen 1917. godine. Nakon završetka Prvog svetskog rata, porodica se vratila u Beograd u kojem je Albert odrastao, završio gimnaziju i upisao arhitekturu. Kao omladinac bio je angažovan u cionističkom pokretu *Hašomer hacair*.

Slikarstvo je učio kao samouk sa Borom Baruhom. Kad je za vreme Drugog svetskog rata, interniran u logor Feramonti, sreo je austrijskog slikara Mihaela Fingenštajna i kod njega je u logoru učio slikarstvo. Nakon oslobođenja je otišao u Rim i u njemu ostao da slika. U Rimu je sreo Oskara Kokošku i Karla Levija koji su napisali uvod za katalog njegove prve velike izložbe u Rimu. Iz Italije je otišao u SAD, u Boston, gde i sada živi kao samostalni slikar i profesor univerziteta.

Najpre sam bio oficir u ratu i zarobljen sam u Makedoniji. U zarobljeništvu u Bugarskoj uspeo sam da ubedim komandanta logora da me pusti pre nego što logoraši budu transportovani za Nemačku. Tako sam se vratio u Beograd, ali u njemu nisam našao svoje roditelje koji su ga napustili posle prvog bombardovanja 6. aprila 1941. godine.

* Zabeleženo na osnovu njegovog pisma Veri Kon Alkalaj i telefonskog razgovora sa Etom Najfeld.

Kada sam stigao, Jevreji su već nosili žute trake, što sam i ja morao da učinim. Radio sam u Beogradu sa drugom omladinom, ali najviše na falsifikovanju dokumenata za izbegle Jevreje iz zemalja koje su Nemci osvojili. Oni su prolazili kroz Beograd u nameri da odu u Palestinu. Posle jedne diverzije svi su Jevreji, muškarci, bili pozvani na Tašmajdan i svaki peti je streljan. Ja sam bio četvrti. Kada se to desilo video sam da treba bežati, pa sam za sebe i jednog mog prijatelja falsifikovao dva pasoša. Pobjegli smo iz Beograda prema jugu u želji da nađemo na Italijane.

Albert Alkalaj: „Izbeglice“, tuš, pero

Pošto smo prošli Niš, Uroševac, Prištinu i Prizren uspeli smo da odemo u Albaniju, pa smo posle Tirane otputovali u Drač. Tamo smo uhvatili brod za Split, ali je trebalo da čekamo petnaest dana. Hodajući po Draču video sam neke jevrejske firme, pa sam ušao u jednu radnju. Tamošnji Jevreji su mi objasnili na ladinu da postoji neki koncentracioni logor u Kavaji. Sutradan sam otišao u Kavaju autobusom i već iz autobusa video moju sestru i Jašu iza žice i tako saznao da su svi moji tamo. Ušao sam u Kavaju nekoliko puta kao „nećak“ moga oca. Ja sam im tada doneo vesti o onome šta se dogodilo u Beogradu. Jaša i ja smo zajedno išli u školu, stanovali u istoj kući i bili prijatelji iz detinjstva.

Nerado sam ostavio Kavaju i otišao u Split. Tamo mi se nije svidelo kako su fašisti gledali na jevrejske izbeglice. Znao sam da će biti nereda, pa smo moj prijatelj i ja nabavili druga lažna dokumenta i prešli u

Italiju, u Ankonu. Nameravali smo da predemo Alpe pošto smo obojica bili planinari i da odemo u Cirihi, iz Ciriha da odletimo u Lisabon, odatle da uzmemo brod i da oko cele Afrike otputujemo u Lorenzo Markez u Mozambiku, potom da vozom odemo u Kairo i iz Kaira predemo u Izrael (tada Palestinu, prim. red).

Međutim, do svega toga nije došlo jer smo zaglavili u Padovi u kojoj sam zatekao neke drugove. U jednom trenutku su posumnjali u moja dokumenta, pa sam pobeo u Milano, ali je situacija u njemu bila veoma teška. Nisam imao dokumenta pa sam morao spavati u čekaonicama na stanici ili u bioskopu. Tražili su me i karabinjeri i Nemci. Nisam spavao, malo sam jeo, bilo mi je veoma teško jer je u Milanu vladala zima. Pomislio sam da je zatvor najbolje mesto u kome bih mogao da se smirim i gde me niko neće tražiti. Tako sam 9. decembra uspeo da budem uhapšen u Vičenci, a posle tri meseca zatvora, u kome sam bio izolovan, prebacili su me u Feramonti.

Albert Alkalaj: „Poslednji dan rata“, (1945); crtež pastelnim uljanim bojama na tankom kartonu

U Feramontiju sam proveo deset meseci. Uspeo sam da sa porodicom odem u slobodnu konfinaciju u Pergolu, provincija Pesaro, gde smo mirno živeli i čekali kraj rata. Međutim, kad je došao Badoljo,

kad je Musolini bio zarobljen i kad su ga Nemci oslobodili stigao je telegram s nalogom da nas uhapsu. Devojka koja je primila telegram je došla da mi ga pokaže, pa smo iste večeri pobjegli u brda i krili se sve do oslobođenja. Za te dve godina prošli smo sve i svašta krijući se kod seljaka, bili sa partizanima, sa popovima, itd. Najzad smo se po oslobođenju vratili iscrpljeni u Pergolu i tamo gladovali.

Mnogo docnije, kad sam prodao neke slike i nabavio novac da uzmem kamion, otišli smo u Rim gde su nas prihvatili. Nismo hteli da se vratimo u Beograd. Izgubili smo sve što smo imali i sve članove šire porodice. Ostali smo u Rimu do 1951, kad je za 100 000 izbeglica stupio na snagu Trumanov zakon, pa smo tako stigli u Boston. U Rimu sam sreo Veru (Eškenazi, prim. red.) koju sam poznavao u Beogradu. Uzeli smo se na Kampidolju ispod Mikelandelovog spomenika. Ja sam se formirao kao umetnik u Rimu, a Vera je studirala medicinu.

U Boston smo stigli kao izbeglice. Pomogao nam je Jewish C. Appeal. Moji roditelji su umrli, a moja sestra Bojana živi u Americi sa svojom porodicom.